

Učiteljski Tovarš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dné vsakega meseca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X. V Ljubljani 1. avgusta 1870.

List 15.

S o n e t.

Pobeli s cvetjem se drevó spomladi,
Vertnarju preobilen sad obéta,
Veseli naprej že kóše za-nj si spléta,
Ker več ga upa, kakor po navadi.

Al' ker so dnevi zdaj šé merzli radi,
Lej, v noči pade slana, ropar cvéta!
Po vodi šel ves up je tega leta, —
Toláži se s prihodnjim v novi nadi.

Ko včasih se človeku kaže sreča,
Že misli, da dobil bo hribe zláta, —
Naenkrat pa ogoljufa lažeča:

Prihodnost pa imá zaperta vrata, —
Zató gorí naprej mu upa sveča,
Doklér ga ne zasuje v grob lopata.

Fr. Cimperman.

Značajnost.

Kdor se stanovitno derži vzora, ki ga je spoznal za dobrega, ta je značajej. Govori se pa po navadi od dobrih, slabih in plitvih značajev. Kdor ima pred sabo vzvišen nraveni namen in se trudi za tem vzorom, imenuje se njegovo prizadevanje dober značaj ali sploh značaj.

Kdor se pa stanovitno in doslednjo derži krive misli in tudi tako ravná, ima slab ali hudoben značaj. Plitev značaj je pa ravno nasproten določnemu značaju; na videz doslednje tava za nejasnim vzorom, ali se ravná po navadah, ki same na sebi niso hude; tako, postavim, bi nekteri rad vsem vstrezal

i. dr. Breznačajen je po navadi to, kakor nesramen nezvest; tak pridevek se daje človeku, ki skazano zaupanje v zlo obrača. Ljudje pa, ki ne pridejo do dobrega spoznanja in niso stanovitne volje — dasiravno niso hudobni — niso samostojni, in so omahljivega značaja. Beseda „značaj“ je že v ožjem pomenu dober pridevek, vsaj tako, kakor se v življenji navadno rabi. N. p. v stavku: „On je mož značajen“, ne bo nihče hotel kaj dvoumnega povedati, marveč si bo pod to besedo mislil kaj hvalevrednega, in v tem smislu je resničen tudi drugi stavek: „značaj kinča človeka, vzlasti moža“. Breznačajen človek t. j. takošen, ki hoče prevariti zaupanje, ki se je v vanj stavilo, je zaničevanja vreden, in vsak naj se ga ogiblje. Kolikor bolj mož v svojem vsakdanjem življenji občuje s svetom, in kolikor bolj imeniten je njegov stan nad drugimi, toliko bolj mora biti značajen, toliko bolj se mora zavedati svojega nravnega cilja in deržati se svojega vzora, da zadostuje tirjatvam, ki se stavijo na njegovo značajnost. Podložni spoštujejo svojega prednika toliko, kolikor je značajen. Naj večje vednosti in še celó mnogo čislano bogastvo malo ali nič ne veljajo — pri neznačajnem človeku; — umetnost in denar cení se v tem trenutku, pa breznačajnega človeka zaničujejo ali zasmehujejo. Breznačajnejš je res velika sirota.

To naj bo v obče povedano, sedaj pa: zakaj je posebno ljudskemu učitelju značajnost potrebna.

Izvira pa ta potreba

1. iz njegove službe v šoli;
2. iz razmere, v kateri je z otroci svoje šole do njih staršev, do učencev samih in sploh v njegovem zasebnem življenji;
3. iz njegove razmere do prednikov in tovaršev;
4. iz dolžnosti do samega sebe in
5. iz njegovega stanu do sedanjega veka.

I.

Pred vsem je učitelju potreba, da si prizadeva za nravno popolnost svojega značaja. — Kako more um bistriti, serce blažiti in žlahniti tisti, ki sam ni takošen. Iz tega pa sklepamo, da mora človek to, kar hoče v duševnem oziru iz svojih učencev napraviti, poprej sam biti. Ako hoče učitelj, da bodo njegovi učenci krotki, pohlevni in ponižni, bo to javoljne ali vsaj z veliko težavo dosegel, dokler ni sam tak. Kar učitelj uči,

morajo učenči nad njim videti. — Značaj pa se ne razodeva samo v puhlih in praznih govoricah, ampak tirja stanovitno odločno postopanje; kjer pa tega ni, dvomljiva je vsa delavnost učiteljeva. Münch v tej reči tako govori: „Učitelj mora več delati s tem, kar je, nego s tem, kar vč; ako se v njegovi osebi kaže strah božji in krepost, je že polovico svojega dela opravil.“ Učitelj je v svoji šoli:

„1. učitelj resnice in kreposti pri toliko nevednih; 2. namestnik toliko staršev; 3. duhovni oče teh otrok; 4. gojitelj dušne odgojilnice v soseski; 5. vidni angelj varh pri otrocih; 6. nadzornik tempelnav sv. duha; 7. spremljevalec in kazipot toliko mladim romarjem do Boga, njihovega očeta.“ To pa je učitelj le takrat, ako se v tem, kar nrvnost tiče, sam doveržen, in si tako ume veljavo pridobiti. Dr. Harnisch pravi: „Za šolsko odgojo prav posebno dela učiteljev značaj in njegovo obnašanje. Kakor žarki, ki od solnca izhajajo, na raznih rečeh razno odsvitajo, tako grejo tudi od učitelja duševni žarki na učence, da se tam razno odsevajo.“ Žarke, ki od učitelja izhajajo, sprejema učenec enako kakor solnčne žarke. Ako učenec čuti, da je njegov učitelj vedno merzel in čmerna v šoli, ako čuti, da je njegovo prijazno prizadevanje le spaka, ako čuti, da učitelj danes tako, jutri tako ravná, da omahuje v svojih načelih, vse to je veliko zlo. Ako je pa v učiteljevih zapovedih in ukazih terdna značajnost, in je to vse določno in pametno, ako učitelj z lepim zgledom učencem sveti in ume zbujati keršansko-pobožne misli, potem odgoja napreduje brez vseh drugih umetnij.

Značaj učiteljev ali gojiteljev se v zgledu naj lepše sam naslikuje, in koliko je ta slika vredna, ravná se zopet po delavnosti učiteljevi.

Kellner pravi: „Resnično je, da učitelj več dela s svojo osebo — z vsem svojim vnanjim obnašanjem, kakor z besedo, in da le tačas spolnuje učitelj svojo nalogo, kedar se beseda z djanjem vjema.“ Spešna odgoja in spešno podučevanje tirja v prvi versti neomahljiv, samostalen, moški značaj v besedi in v djanji. Tak značaj pa ne pride sam po sebi; s trudom se pridobiva, in ne hipoma, ampak s časom se doverši to izobraževanje. Učitelj mora pri otrocih podlago postaviti, da bo njihova volja močna, stanovitna, da postanejo iz njih pozneje krepki značaji; kako bode pa tak, ki ni izobraženega značaja,

drugih značaje izobraževal? Kar človek sam nima, tega tudi drugim ne more dati.

Da je učitelju treba verlega značaja, pride tudi od stopnje, na kateri je v soseski do staršev, do njih otrok in sploh do soseske.

Soseska rada učitelja opazuje. Vse oči se v vanj obračajo, vsaka beseda se pretehtuje, vse njegovo delovanje se na vse strani presoja in preskuša. Kaj tedaj, ako ta ljudska sodba ne najde nad učiteljem stanovitnega značaja, marveč omahljivega človeka — ako najde moža, ki tu graja, kar je tam hvalil, ako najde priliznjenca in hinavca, ako učenci zapazijo, da učitelj drugače uči, drugače pa ravna! Kje je potem značaj, in koliko sadu more pričakovati taki učitelj? Zgledi iz vsakdanjega življenja naj mi na to odgovoré; koliko pa opravi tudi taki učitelj v šoli? Kellner o tem pravi: „Gorje učitelju, ako o njegovem življenji ljudje z glavami majejo in kterege starši ne spoštujejo odkritoserčno; tako spoštovanje pa je sad kersčanskega življenja, ter se ne dá zapovedati, ampak se le pridobi z zatajevanjem in vestnostjo do samega sebe“. Ako pa domača hiša učitelja ne spoštuje, ga tudi šolski otroci ne bodo.

V vsakem oziru blagor možu, ki je odločnega in stanovitnega značaja; vse časti je vreden, vse ga spoštuje, ljubi in mu zaupa, in njegovo delovanje je blagovito, vzlasti če je tudi dober kristijan. Tedaj pri nadaljevalnem poduku stavljam v prvo versto izobraževanje značaja, ker je to zelo koristno za naše delovanje.

Verlega značaja je učitelju tudi potreba oziroma na njegovo občevanje s tovarši in s predniki.

Učiteljski stan ima dosti težav in neprijetnosti, v katerih si učitelj ne more in večkrat tudi ne sme sam pomagati, in tedaj mora zateči se do svojih prednikov. Predniku to ne more vse enako biti, komu da svetuje, pomaga, preden kaj stori, preden kaj ravna, oziral se bo na osebo, na značaj, kteremu bi imel pomagati.

Ako učitelj zasluži zaupanje svojih prednikov, ako se more verjeti njegovi besedi, ako je že njegov osebni značaj si pridobil dobrohotnost pri njegovih prednikih, takemu bodo v vseh okoliščinah radi in z veseljem pomagali njegovi predniki.

Učiteljski stan ima pa tudi veliko odgovornosti. Vsak prednik, ki učitelju izroča te dolžnosti, mora vedeti, da vsa

sredstva, vse nadzorništvo in verdevanje ne zadostuje, da bi kdo svoje dolžnosti na tanko spolnoval. Porok je tukaj le zanesljiv in pošten značaj.

Tudi učitelji med sabo vedó ceniti blagi značaj. Bolj ko si prijazen in odkritoserčen v svojem značaju do svojih tovaršev, toliko bolj te bodo čislali in spoštovali. Prevzeteni, napuhjeni pa le samega obraja, drugi ga ne čislajo, vsak človek le toliko veljá, kolikor more plačati; kaj pomaga človeku, ako se samega previsoko cení.

Blagi značaj zedini v sebi vse tiste kreposti, ki se morejo tirjati sploh od moža, vzlasti pa od učitelja. Slab značaj pa kaže nad možem vse pomankljivosti, tedaj ga nihče ne spoštuje. Ker je pa tako, nastopi pa vsakemu človeku dolžnost, izobraževati svoj značaj in sicer iz dolžnosti do samega sebe, ker nihče ni rad zaničevan.

Stari in mladi Slovenec.

II.

Haba.

O. Haba f. noxa, habiti - blja - biši corrumpere, — se abstinere, habenū adj. miser.

S. Nsl. je haba ala krilo, habast; po - habiti to kar pokvariti, pokaziti (Jarn. hubiti - gubiti); habati parcere, — se cavere.

Hapati.

O. Haplja - lješi ali hapaja - ješi, hapljati, hapovati, hopiti - ati mordere, hupati - hapati prehendere.

S. Kar nsl. hapniti - hopniti; stsl. hvanaŕati, hvatati - iti rapere, prehendere, hvativŕstvo rapacitas; hvativ je torej rapax.

Hvalivŕ.

S. Tako i hvalivŕ adj. gloriosus; hvalitŕnŕ, hvalba, hvalnikŕ - lič laudator, nsl. hvale - leta, hvaleška; hvaliti se kar stsl. hvastati - aja - ješi gloriari (cf. hlastniti — tati).

Hlepiti.

O. I hlŕpiti - plja - piši, hljup - hlup - hlepiti, hupati mendicare, hlepŕŕj, hupavŕ mendicus, i hupavŕ superbus, hupavostŕ superbia.